

Koud genoeg voor sneeuw

Jessica Au

Koud genoeg voor sneeuw

Vertaald door Jeske van der Velden

Roman

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Acknowledgement:

Dit boek werd ondersteund door de Australische overheid via de
Australia Council for the Arts.

Australian Government

Australia
Council
for the Arts

Copyright © Jessica Au, 2022

Copyright Nederlandse vertaling © 2022 Jeske van der Velden / BV

Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *Cold Enough for Snow*

First published in English by Giramondo Publishing,

Fitzcarraldo Editions and New Directions.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van BV Uitgeverij De Arbeiderspers,
Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslagontwerp: Steven van der Gaauw

Omslagillustratie: Sepia Times/Universal Images

Group via Getty Images. *Heldere hemel*, ook bekend als *Rode Fuji*,
houtsneede van Hokusai, omstreeks 1830, Japan.

Portret auteur: Nicholas Purcell

Typografie: Perfect Service

ISBN 978 90 295 4524 2 / NUR 302

www.arbeiderspers.nl

Voor Oliver

Het regende toen we het hotel uit liepen, een lichte, ragfijne regen, wat weleens voorkomt in Tokio in oktober. Ik zei dat het niet ver was naar onze bestemming: we hoefden alleen maar naar het station te lopen, hetzelfde station waar we gisteren waren aangekomen, en dan twee treinen te nemen en een klein stukje te lopen door een paar smalle straatjes voordat we bij het museum zouden zijn. Ik haalde mijn paraplu tevoorschijn, klapte hem open en trok de rits van mijn jas dicht tot onder mijn kin. Het was nog vroeg en op straat wemelde het van de mensen, van wie de meesten bij het station vandaan liepen en niet, zoals wij, ernaartoe. De hele weg bleef mijn moeder vlak naast me lopen, alsof ze dacht dat de beweging van de mensenmassa een stroomversnelling was en dat we elkaar niet meer zouden kunnen te-

rugvinden, mochten we gescheiden raken, maar steeds verder uit elkaar zouden drijven. De regen was zacht en regelmatig. Hij liet een fijn laagje water achter op het trottoir, dat niet van asfalt was, maar van rijen vierkante tegeltjes, mocht je oog hebben voor zo'n detail.

De avond daarvoor waren we aangekomen. Mijn vliegtuig landde een uur eerder dan dat van mijn moeder en ik wachtte haar op het vliegveld op. Ik was te moe om te lezen maar haalde mijn koffers op en kocht twee kaartjes voor ons voor een van de shuttletreinen, naast een fles water, en pinde wat geld bij de bankautomaat. Ik vroeg me af of er nog iets was wat ik moest kopen – thee misschien, of iets te eten, maar ik wist niet waar ze zin in zou hebben als ze geland was. Toen ze door de gate naar buiten liep herkende ik haar meteen, zelfs van een afstand, aan haar houding of haar manier van lopen of zoiets, ook al kon ik haar gezicht niet goed zien. Van dichtbij viel me op hoe verzorgd ze nog altijd gekleed ging: een bruine blouse met parelknoopjes, een goed zittende pantalon en kleine sieraden van jade. Zo was het altijd geweest. Haar kleren waren niet duur, maar uitgekozen met aandacht voor de snit

en pasvorm, de subtiële combinatie van materialen. Ze zag eruit als een goedgeklede vrouw uit een film van grofweg twintig of dertig jaar geleden, ouderwets en elegant tegelijk. Ook zag ik dat ze een grote koffer bij zich had, de koffer die ik me herinnerde uit onze jeugd. Die bewaarde ze boven op de garderobekast in haar slaapkamer, waar hij boven ons uit torende, bijna ongebruikt, want hij werd alleen naar beneden gehaald voor haar zeldzame reisjes terug naar Hongkong, zoals toen haar vader was gestorven, en daarna haar broer. Er zat haast geen krasje op, en zelfs nu nog leek hij bijna nieuw.

Eerder dat jaar had ik haar gevraagd of ze met me mee wilde naar Japan. We woonden niet meer in dezelfde stad en waren als volwassenen eigenlijk nooit samen ergens heen geweest, maar ik had steeds sterker het gevoel dat het belangrijk was, om redenen die ik nog niet kon benoemen. In eerste instantie zag ze het niet zitten, maar ik had aangedrongen, en uiteindelijk was ze akkoord gegaan, niet met zoveel woorden, maar door steeds minder vaak bezwaar te maken, of te aarzelen aan de telefoon als ik het vroeg, en aan die gebaren alleen las ik af dat ze eindelijk liet

blijken dat ze mee zou gaan. Ik had Japan gekozen omdat ik daar eerder was geweest, en al gold hetzelfde niet voor mijn moeder, had ik het idee dat ze zich meer op haar gemak zou voelen in een ander deel van Azië. Misschien had ik ook het gevoel dat we in zekere zin op gelijke voet zouden staan, ergens waar we allebei vreemden waren. Ik had gekozen voor de herfst, omdat dat altijd ons lievelingsseizoen was geweest. De tuinen en parken zouden op hun mooist zijn; de late tijd van het jaar, alles bijna kaal. Ik had niet voorzien dat er nog kans was op tyfoons. Nu al waren er in de weerberichten meerdere waarschuwingen afgegeven, en sinds we waren aangekomen had het onafgebroken geregend.

Voor het station gaf ik mijn moeder haar metrokaart en we gingen de poortjes door. Eenmaal binnen speurde ik naar de metrolijn en het peron dat we moesten hebben, probeerde de juiste naam en kleuren te vinden bij wat ik de avond tevoren op mijn plattegrond had omcirkeld. Na even zoeken vond ik de juiste overstap. Op het perron stonden symbolen op de grond die aangeven waar je in de rij moest staan om in te stappen. Gehoorzaam sloten we aan en binnen een paar

minuten stopte de metro. Er was nog één losse zitplaats vrij naast de deur, en ik gebaarde dat ze moest gaan zitten, terwijl ik naast haar stond en keek hoe de stations voorbijzoefden. De stad was grijs, van beton, flets in de regen en ergens een beetje vertrouwd. Ik herkende de vorm van alles – gebouwen, viaducten, spoorwegovergangen – maar in hun details, hun materialen, waren ze allemaal net anders, en die kleine maar betekenisvolle verschillen bleven me in beslag nemen. Na ongeveer twintig minuten stapten we over op een minder grote lijn en een minder drukke metro, en dit keer kon ik naast haar zitten en zien hoe de hoge gebouwen steeds lager werden, tot we in de buitenwijken kwamen en ze veranderden in huizen, met witte muren en platte daken en bescheiden auto's op de oprit. Ik bedacht dat toen ik hier voor het laatst was, dat met Laurie was geweest, en dat ik nu en dan aan mijn moeder had gedacht. En nu was ik hier met haar en dacht ik nu en dan aan hem, aan hoe we van 's morgens vroeg tot lang na zonsondergang door de stad waren gerauscht, alles hadden gezien, alles op ons lieten inwerken. Tijdens die vakantie had het geleken alsof we weer kinderen waren, uitgelaten en

opgewonden, eindeloos aan het praten, eindeloos aan het lachen, altijd zin in meer. Ik weet nog dat ik dacht dat ik iets hiervan graag met mijn moeder had willen delen, al was het maar een klein stukje. Naderhand was ik begonnen met Japans leren, alsof ik me al onbewust voorbereidde op de huidige reis.

Deze keer leidde onze uitgang naar een rustige straat in een buurt vol groen. Veel van de huizen grensden aan de weg, maar de bewoners hadden in de smalle ruimte die er was bloempotten neergezet met pioenen of bonsais. Ook wij hadden toen ik klein was een bonsai gehad, in een witte rechthoekige pot met kleine voetjes. Ik denk niet dat mijn moeder er een zou hebben gekocht, dus moet het een cadeau zijn geweest dat we erg lang hebben gehouden en verzorgd. Om een of andere reden herinner ik me dat ik hem als kind maar niks vond. Misschien vond ik hem er onnatuurlijk uitzien, of eenzaam, die minuscule, gedetailleerde boom, bijna een tekening, die in zijn eentje groeide, maar eruitzag alsof hij in een bos had moeten staan.

Onderweg passeerden we een gebouw met een muur van doorschijnende glazen blokken, en nog

een waarvan de gevel de kleur had van champignons. Een eindje voor ons uit was een vrouw bezig een hoopje bladeren op te vegen, die ze in een zak deed. We praatten een tijdje over de nieuwe flat van mijn moeder, die ik nog niet had gezien. Kortgeleden was ze verhuisd van het huis waarin wij waren opgegroeid naar een klein appartementencomplex in een verre buitenwijk, dicht bij het huis van mijn zus nu, en dicht bij haar kleinkinderen. Ik vroeg haar of ze het daar fijn vond, of er goede winkels in de buurt waren zodat ze het eten kon kopen dat ze graag at, of haar vrienden dichtbij woonden. Ze zei dat de vogels 's ochtends zo'n hoop lawaai maakten. In het begin had ze gedacht dat het schreeuwende kinderen waren en was ze naar buiten gegaan om ze beter te kunnen horen, te controleren of alles in orde was. Toen realiseerde ze zich dat het vogels waren, maar toen ze ze probeerde te ontdekken tussen de bomen, zag ze ze nergens. Daar aan de stadsrand had je grote stukken onbebouwd land, snelwegen. Je kon blijven wandelen en niemand tegenkomen, ook al was je omringd door huizen.

Ik zag dat we op een park af liepen en keek op de kaart op mijn telefoon. Ik zei tegen mijn moe-

der dat we er het beste doorheen konden lopen, de afstand tot het museum was ongeveer gelijk. Ergens onderweg was het opgehouden met regenen en we lieten onze paraplu's zakken. Toen we er eenmaal doorheen liepen bleek het om een uitgestrekt park te gaan, met een donker bladerdak en slingerende paadjes. Zo had ik me parken voorgesteld toen ik een kind was, bebost en schemerig en vochtig, een afgezonderde, eigen wereld. We liepen langs een lege speeltuin, met een metalen glijbaan met blauwe metalen randen, waar op het oppervlak nog grote, vette regen-druppels lagen. Een netwerk van kleine beekjes meanderde tussen de bomen. Ze vloeiden samen, liepen weer uiteen en vloeiden opnieuw samen. Platte stenen spleten de stroom, als stroomversnellingen of bergen in miniatuur, en hier en daar stonden kleine, smalle bruggetjes, het soort dat je vaak tegenkomt op ansichtkaarten of reisfoto's van het Oosten.

Voor vertrek had ik een nieuwe camera gekocht, een Nikon. Ook al was het een digitale, er zaten drie kleine draaiknoppen op en een glazen zoeker, naast een bescheiden lens die je met je vingers kon verstellen om het diafragma groter of kleiner

te maken. Hij deed me denken aan de camera die mijn oom had gebruikt om familiekiekjes te maken tijdens hun jeugd in Hongkong. Mijn moeder had nog steeds een paar van die foto's. Als kind had ik er vaak naar gekeken, geluisterd naar de verhalen die erbij hoorden, gebiologeerd door de gekleurde vlekjes die er soms op waren achtergebleven, als een druppel olie in water, een fel, in het oppervlak gebrand gat. In mijn ogen straalden de foto's een ouderwetse elegantie uit, mijn moeder en oom in een pose die deed denken aan een echtpaar van lang geleden, zij zittend, en hij staand achter haar schouder, hun haar heel precies gecoiffeerd, gekleed in een jurk met een druk motief of een gesteven wit overhemd, terwijl achter hun rug de straten van Hongkong er broeierig en nat bij lagen. Na een tijd vergat ik dat die foto's bestonden, en ontdekte ze pas weer jaren later, toen mijn zus en ik mijn moeders flat leegruimden, in een schoenendoos vol gele enveloppen en kleine albums.

Ik haalde nu de camera tevoorschijn, stelde het diafragma in en deed een stapje naar achteren met mijn oog voor de zoeker. Mijn moeder, die aanvoelde dat de afstand tussen ons was veran-

derd, draaide zich om en zag waar ik mee bezig was. Onmiddellijk nam ze een portrethouding aan: voeten tegen elkaar, rug recht, handen ineengevouwen. Is het zo goed, vroeg ze, of kan ik beter daar gaan staan, dichterbij die boom? Eigenlijk had ik iets anders willen vastleggen, haar gezicht willen zien zoals dat eruitzag onder dagelijkse omstandigheden, als ze in beslag werd genomen door haar gedachten, maar ik zei dat het er goed uitzag en drukte toch af. Ze vroeg of ze er niet een van mij moest nemen, maar ik zei nee, dat we beter verder konden gaan.

In de weken voorafgaand aan de reis had ik me urenlang ingelezen in allerlei bestemmingen – heiligdommen, beboste parken, galerieën, de paar historische huizen die de oorlog hadden overleefd – steeds afwegend of het iets was wat zij graag zou willen zien. Ik had een groot bestand op mijn laptop aangelegd met adressen, beschrijvingen en openingstijden, waar ik vele bezienswaardigheden in had gezet en uit had verwijderd in mijn naarstige zoektocht naar de juiste balans, mijn verlangen om binnen de ons beschikbare tijd het onderste uit de kan te halen. Het museum was een tip van een vriend. Het was gevestigd

in een groot vooroorlogs huis dat gebouwd was door een beroemde beeldhouwer. Ik had online veel over het huis gelezen, en keek uit naar ons bezoek. Opnieuw keek ik op mijn telefoon en zei dat als we hier afsloegen, we zo zouden uitkomen op de straat waar het museum stond. Terwijl we verder liepen legde ik mijn moeder alvast voorzichtig uit wat ze kon verwachten, zonder al te veel in detail te treden, zodat er genoeg te ontdekken bleef.

Onderweg liepen we langs de poort van een school waar de kinderen hun ochtendpauze hadden. De kinderen droegen gekleurde hoedjes, misschien om hun leeftijd of groep aan te duiden, en ze speelden ongedwongen en luidruchtig. Het schoolterrein was schoon, de speeltoestellen blonken, en een aantal leerkrachten stond verspreid en hield ze kalm in de gaten. Ik moest denken, en vroeg me af of mijn moeder dat ook deed, aan de katholieke school waar ze ons had ingeschreven, niet zozeer vanwege de kwaliteit van het onderwijs, maar vanwege de geruite wollen rokjes en blauwe bijbels en dat soort ervaringen, dingen waarvan haar was geleerd dat die belangrijk waren en dat ze die voor zichzelf diende

te wensen. Na een paar jaar daar had zowel ik als mijn zus een beurs gewonnen en we bleven er tot het eind van de middelbare school, toen we allebei ons diploma haalden en naar de universiteit gingen: mijn zus om medicijnen te studeren, en ik Engelse literatuur.

Bij de ingang van het museum stond een houder waaraan je je paraplu kon vastmaken, vermoedelijk zodat je geen waterspoor zou achterlaten in het oude huis. Ik nam die van mijn moeder aan, schudde hem een beetje uit en zette onze beider paraplu's naast elkaar, waarna ik de sleuteltjes in mijn zak deed zodat we ze later weer konden ophalen. Binnen, voorbij de schuifdeuren, was een ruimte ingericht waar je je schoenen uit kon doen, met twee houten krukjes en manden vol bruine huissloffen. Waar ik me moeizaam uit mijn laarzen wurmde, merkte ik dat mijn moeder de hare uit stapte alsof ze al haar hele leven in Japan woonde en ze netjes naast elkaar zette, met de neuzen naar de straat, want dat was de richting waarin ze straks weer naar buiten zou gaan. Ze droeg witte sokken, met smetteloze zolen, als pasgevallen sneeuw. Als kinderen hadden ook wij altijd bij de drempel van de voordeur on-

ze schoenen uitgedaan. Ik herinner me nog mijn stomme verbazing toen ik op een dag na school bij een vriendin ging spelen en we op blote voeten door de tuin mochten rennen. Haar moeder had de sprinklers aangezet en eerst had de grond zeer gedaan, maar toen werd die zacht en nat, het gras voelbaar warm van de zon.

Ik deed een paar sloffen aan en liep naar de balie om onze toegangskaartjes te kopen. Daar nam de vrouw mijn briefgeld aan en gaf me wat munten terug, samen met twee kaartjes en twee informatiefolders, gedrukt op smaakvol wit papier. Ze vertelde erbij dat er momenteel twee tentoonstellingen te zien waren: op de begane grond werken uit China en van het Koreaanse schiereiland, en boven weefsels en textielwerk van een beroemde kunstenaar. Ik bedankte haar, nam de folders aan en draaide me enthousiast om naar mijn moeder, om dit ook aan haar te vertellen, denkend aan haar zorgvuldige manier van kleden en hoe ze toen wij nog jong waren al onze kleding altijd zo foutloos had gerepareerd en versteld. Ik stelde voor dat we ieder onze eigen weg door het museum zouden bepalen, zodat we er zo lang over konden doen als we wilden, of niet, om bepaal-

de werken te bekijken. Maar, zei ik, we zouden elkaar nooit helemaal kwijtraken en nooit te ver bij elkaar vandaan zijn. Ik was bang dat ze nog steeds liever bij me in de buurt wilde blijven, omdat ze eerder op het station zo gespannen was geweest, maar de duidelijk begrensde ruimte leek haar gerust te stellen, en gehoorzaam ging ze de volgende zaal binnen met de folder opgevouwen in haar handen, alsof ze die net wilde gaan lezen.

Het museum besloeg twee verdiepingen. Het was er koel en stil, met onregelmatige houten vloeren en grote donkere balken, en je kon er nog het oude huis in zien dat het gebouw ooit was geweest. De traptreden waren smal en laag, omdat mensen ooit smal en laag waren geweest, en ze kraakten en bogen door in het midden, waar ze door vele duizenden voeten glanzend gepolijst waren. Het licht dat door de ramen viel was zacht en melkachtig, als het licht door een papieren scherm. Op goed geluk koos ik een kamer, vouwde de folder dubbel en stopte hem in mijn jaszak. Ik wilde de werken op een of andere manier onbevangen tegemoet treden, zo min mogelijk weten over hun ontstaan of herkomst, ze simpelweg

zien zoals ze waren. Diverse potten en vazen stonden uitgesteld in glazen vitrinekasten, met handgeschreven kaartjes waarop het tijdperk stond waarin ze waren gemaakt, en dan nog een paar karakters die ik niet kon lezen. Ze waren allemaal ruw gevormd maar beziel. Aan hun onregelmatige vorm, verfijnd en tegelijk solide, kon je zien dat ze stuk voor stuk met de hand waren gemaakt, en vervolgens waren geglazuurd en beschilderd, ook met de hand, zodat er ooit tussen zoiets simpels als een schaal waarvan je at of een kom waaruit je dronk en kunst geen onderscheid bestond. Ik zwierf van kamer naar kamer, nam een foto van een blauw bord, de kleur van agaathout, waar witte bloemen, vermoedelijk lotussen, op waren geschilderd, en nog een van een modderbruine kom, die vanbinnen de kleur had van eierschalen. Een tijdje bleef ik me bewust van mijn moeder achter me, die bleef stilstaan waar ik bleef stilstaan, of snel doorliep als ik dat deed. Maar al snel verloor ik haar uit het oog. Ik bleef even staan wachten in de laatste kamer op de benedenverdieping voor het geval ze weer zou verschijnen, en ging toen naar boven. Op weg naar de trap zag ik een kamer met een opgeduwd scherm,

waar je uitkeek op een vredige tuin met stenen en esdoorns waarvan de bladeren deels rood kleurden.

De lappen stof hingen in een langgerekte kamer, zodat je ze allemaal tegelijk kon bekijken of ieder afzonderlijk. Sommige waren klein, maar sommige zo groot dat hun uiteindes in plooiën over de vloer liepen als bevroren water, en het was onmogelijk je voor te stellen dat iemand ze zou dragen of dat ze in een andere ruimte zouden hangen dan hier. De motieven waren primitief en toch verfijnd, en zo sierlijk als de gewaden in een sprookje. De doorschijnende, overlappende lagen waarin ze geveerd waren deden me eraan denken hoe het was om omhoog te kijken door het bladerdak van een boom. Ze deden me denken aan de seizoenen en, door hun blote, zichtbare draden, aan iets lieflijks en oprechts dat nu vergeten was, iets waar we alleen nog naar konden kijken, maar waarin we niet meer konden leven. Ik voelde me tegelijkertijd betoverd door hun schoonheid en bedroefd door deze vage gedachte. Keer op keer liep ik langs de werken en wachtte in de kamer op mijn moeder. Toen ze niet kwam verkende ik de rest van het huis maar alleen, en aan het einde

vond ik haar buiten, waar ze op me zat te wachten op het stenen bankje naast de houder waaraan ik onze paraplu's had vastgemaakt.

Ik vroeg of ze de stoffen had gezien en ze zei dat ze er een paar had bekeken, maar dat ze moe was geworden, dus me hier maar opwachtte.

Om een of andere reden wilde ik meer vertellen over de kamer, en wat ik daar had gevoeld, die vreemde begeestering. Was het niet ongelooflijk, wilde ik zeggen, dat er ooit mensen leefden die naar de wereld – bladeren, bomen, rivieren, gras – konden kijken en die als patronen konden zien, en, nog moeilijker te geloven, dat ze in staat waren de essentie van die patronen te vinden, en die op textiel konden vastleggen? Maar ik merkte dat het niet ging. Daarom zei ik dat een van de kamers op de bovenverdieping, die uitkeek over de tuin en verder op de boomtoppen, ontworpen was voor bezinning. Je kon het raam openschuiven en aan het smalle bureau gaan zitten en naar de stenen kijken, of de bomen, of de hemel. Misschien is het wel goed, zei ik, om af en toe stil te staan en je te bezinnen op de dingen die gebeurd zijn, misschien kan nadenken over verdriet je uiteindelijk wel gelukkig maken.